

AVEM DE A FACE CU O „GENERAȚIE DIGITALĂ“?

Autor: Andrei Marin | 28 mai 2022

A ajuns o provocare să spui din ce generație faci parte. Denumirile insipide formate dintr-o singură literă conturează un peisaj obscur, în care nu te poți avânta fără să înveți temeinic clasificări și trăsături. Știm însă că un epitom al ultimelor generații, inclusiv al celei din care fac parte, este ancorarea în mediul digital.

Din păcate, această asociere este numai superficială și se datorează generațiilor mai mature, care judecă abilitățile tineretului de astăzi numai prin comparație. Neajunsul firesc este că, în relația cu computerele și nu numai, „mai bine“ nu înseamnă nici pe departe „suficient de bine“. Nu putem judeca suficiența decât după ce introducem niște criterii absolute. Iar în relație cu mediul digital, un asemenea demers este cât se poate de facil.

Pot spune că am fost martorul unor progrese fantastice în domeniul tehnologiei. În nici 20 de ani, oamenii au trecut de la rețeaua pe cablu telefonic la Internetul de mare viteză. Pentru mulți parametri vedem creșteri ale performanței de ordinul zecilor de ori. Ceea ce nu știu este cum se situează generația mea față de un eventual punct de inflexiune în această privință. Deja sunt semne că performanțele dispozitivelor de consum se apropie de un plafon, pentru a cărui depășire va fi necesară o schimbare de ansamblu a tehnologiilor.

Oricum se va tranșa situația, se poate vedea că generațiile actuale deja nu țin pasul cu tehnologia. Afirmația poate contraria la început, așa că trebuie tratată la rece. În primul rând, condițiile de trai exclud o parte importantă a populației tinere din viața digitală, lucru valabil nu doar pentru România. Însă nici măcar cei echipați cu toate dispozitivele imaginabile nu o duc cu mult mai bine. Fiecare schimbare tehnologică lasă în urmă câțiva oameni cărora beneficiile li se par insuficiente față de timpul și răbdarea pe care ar trebui să le aloce învățării.

Cu timpul, aceste decalaje se acumulează, proces desfășurat într-un ritm proporțional cu

cel al schimbărilor tehnologice. Desigur, viteza Internetului a crescut de 10 ori, iar posibilitățile pe care le-a adus sunt încă mai mari. Însă dintre toate binefacerile Internetului, omul de rând alege să folosească numai o parte. Nici măcar tinerii nu au cum să cuprindă toate posibilitățile momentului. De fapt, fiecare dintre noi folosește din ce în ce mai puțin din Internet. De unele dintre funcțiile sale care ne-ar ajuta nu știm, iar pe altele nu le folosim.

Intuiesc aici un melanj de refuz și comoditate. Între cele două fenomene este o diferență majoră: comoditatea este o opțiune, la care se poate renunța la nevoie, pe când refuzul se manifestă până la capăt. Un bun exemplu de comoditate îl reprezintă oamenii care preferă să citească materiale tipărite, deși au la dispoziție și un corespondent digital. Bineînțeles, nu trebuie să înțelegem comoditatea în sens strict, ci mai degrabă în sensul larg, de obișnuință. De partea cealaltă, refuzul se manifestă în raport cu serviciile bancare online. În clasificarea noastră, prima categorie va accepta cărțile în format electronic, atunci când nu le va găsi pe hârtie, însă cea de a doua categorie nu poate fi convinsă prea ușor să abandoneze statul la coadă la ghișeu în beneficiul serviciilor online.

Deși aceste fenomene poate par specifice altor generații, ele sunt experimentate și de către tineri. Chiar și cei foarte activi în folosirea telefonului mobil pentru redare de conținut sau acces la rețelele de socializare întâmpină dificultăți în a-și imagina câte dintre activitățile lor ar putea fi automatizate, chiar cu un efort minim. Ni se pare firesc să avem tot soiul de facilități pe platformele sociale, însă, în egală măsură, nu ridicăm nicio obiecție atunci când vine vorba să completăm manual niște documente ce ar putea fi extrase instantaneu dintr-o bază de date. În particular, mulți cetățeni iau ca atare acțiunea de a da mită în circumstanțe în care nici nu ar fi fost nevoie de un responsabil uman.

Să ne gândim acum că generația în discuție este în situația de a-și alege drumul în viață. Un tânăr care nu este conectat la tendințele digitalizării și-ar putea alege o meserie care să fie înlocuită într-un viitor suficient de apropiat. De fapt, cum reiese și din afirmațiile precedente, sunt multe locuri de muncă aflate în pericol de a fi înlocuite de computere. În linii generale, naivitatea generației actuale constă în neînțelegerea dimensiunii „serioase” a digitalizării. Posibilitatea reală a înlocuirii operatorilor umani cu computere sau prelucrarea datelor personale oferite de bunăvoie pe Internet sunt doar două dintre aspectele de care „generația digitală” este prea puțin conștientă.

Chiar și în cazul ideal în care generația mea ar avea acces neîngrădit la tehnologie, precum și cunoștințele necesare operării acesteia în multiple direcții, problema introdusă mai sus ar persista. Foarte mulți tineri sunt cu totul neatenți la amprenta lor digitală și nu iau nici măcar minimele măsuri de protecție a dispozitivelor pe care le folosesc. Singura metodă prin care educația poate să propună soluții pentru această

situație este încadrarea vieții digitale într-o dimensiune mai largă, pornind de la ideea că alegerile din viața offline se prelungesc și în mediul online. Iar aici nu discutăm numai despre aspecte ce țin de securitate, ci și despre modul în care alegem să ne petrecem timpul.

Există foarte mulți părinți responsabili care se preocupă de limitarea timpului pe care copiii lor îl petrec în mediul digital. Dezvoltarea accelerată a tehnologiei nu le permite însă acestora să fie cu adevărat conectați la ceea ce fac copiii lor acolo. Pe lângă riscurile de securitate aferente unei asemenea situații, se ridică problema calității activităților digitale pentru care optează copiii. Așa cum jucăriile dezvoltă, în funcție de natura lor, diferite aptitudini ale copilului, așa și jocurile video vor aduce beneficii diferite. Bineînțeles, același lucru este valabil și pentru aspectele negative asociate acestora. Jocurile video se pot adresa unor forme ale inteligenței pe care jucăriile sau jocurile de societate le ating cu mult mai mare dificultate. La fel de adevărat este că, în cazul unora dintre jocurile video, amploarea violenței este de nesuportat pentru o persoană în formare. De aceea, ar trebui ca atenția părinților și, în general, a educatorilor, să se extindă și asupra acestui aspect.

Din păcate, persistă încă ideea de a critica tinerii pentru asocierea cu tehnologia. „Generația digitală“ a fost asociată cu neatenția la ore și cu tulburări de învățare din pricina folosirii telefonului mobil. Cu alte cuvinte, atributul dominant al tinerilor de astăzi a devenit opreliștea principală în calea unui parcurs școlar optim. Trebuie să aducem acum în discuție și modul cum tehnologia a devenit peste noapte unica poartă către educație, odată cu declanșarea pandemiei, și cum generația blamată pentru deconectarea de viața reală a fost constrânsă la educație la distanță. Măsura justă a incoerenței pe care inclusiv autoritățile au afișat-o față de digitalizare o reprezintă formularul online menit să verifice dacă toți elevii dintr-o clasă au acces la Internet.

De altminteri, cred că mai e o lecție a pandemiei la care nu ne uităm suficient și care se leagă puternic de generația mea și de provocările pe care le traversează. A fost nevoie chiar și pentru tineri de această situație excepțională pentru a-și muta activitatea în mediul online. Nu mi-aș fi imaginat înainte de 2020 să țin cursuri sau prezentări la distanță, însă acum orice discuție despre organizarea unui eveniment începe cu stabilirea manierei de desfășurare. Mi se pare că explicația acestui fenomen merge dincolo de inerția pe care o are fiecare persoană (ori societatea în ansamblu), într-o măsură mai mare sau mai mică. Mai degrabă suntem înconjurați de ceea ce fizicienii numesc „barieră de potențial“. Ne putem imagina că am fost, până în 2020, pe malul unui lac de munte, înconjurați de zone mai înalte, dar dincolo de care se află o zonă foarte joasă, de care nu avem cum ști fără să urcăm pe crestele din jur. După cum vedem lucrurile în acest moment, pandemia a fost șocul care ne-a impus să urcăm pe creste, deschizându-ne posibilitatea de a coborî către vale.

De aceea îndrăznesc să spun că generația mea nu este, în sinea ei, „digitală”. Nu a existat suficientă motivație pentru a vedea ce e dincolo de acele creste înainte de pandemie. Concret, nu am protestat îndeajuns pentru ca instituțiile statului să ne scutească de drumuri, acceptând să primească documente în format digital. Ne-am imaginat prea puțin programele de videoconferință ca opțiune rezonabilă pentru a ține ședințe sau cursuri la distanță. Mai mult decât atât, aceste programe nici nu erau prea dezvoltate la finele lui 2019. Totuși, perioada de izolare a redus la tăcere ambele curente la care mă refeream mai sus: cei care evită (din comoditate), respectiv cei ce refuză digitalizarea, sub variile sale aspecte. Iar acum s-a ajuns la un nou optim, semnificativ diferit în direcția unei mai ample pătrunderi a tehnologiei în viețile noastre.

În acest text am încercat să abordez o problemă mai degrabă subtilă, pentru care nu am decât soluții punctuale. Prima ar fi să ne gândim de două ori când vorbim despre tinerii de azi, în sensul de a-i înțelege cu tot cu nuanțele lor în ceea ce privește relația lor cu tehnologia. A doua ar fi să mutăm puțin accentul când ne referim la copiii de mâine. Nu contează doar amploarea vieții digitale, ci și calitatea sa. Pentru că vom fi cu adevărat ființe digitale de abia atunci când vom prelungi exigențele din viața obișnuită și în viața digitală, anulându-i celei din urmă statutul de simplu refugiu din calea celei dintâi.

Imagine: Unsplash